

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

หลักประชาธิปไตยกับการปราบปรามการค้ามนุษย์

จัดทำโดย พลตำรวจเอก ดร. สุรเชษฐ์ หักพาล

รหัส ๖๕๑๐๔๔

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑๐
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักประชาธิปไตยกับการปราบปรามการค้ามนุษย์

พลตำรวจเอก ดร.สุรเชษฐ์ หักพาล^๑

บทนำ

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมไปทั่วโลก โดยพลเมืองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงและเลือกผู้ปกครองให้ทำหน้าที่ปกครองและออกกฎหมาย พลเมืองทุกคนอาจใช้อำนาจด้วยตนเองหรือผ่านผู้แทนด้วยการเลือกตั้งและใช้อำนาจแทนก็ได้แนวคิดที่สำคัญของประชาธิปไตย ได้แก่ เสรีภาพ, การไม่แบ่งแยก, ความเสมอภาค, สิทธิพลเมือง, ความยินยอม, สิทธิการมีชีวิต, และการคุ้มครองเสียงข้างน้อย นอกจากนี้ทำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงผลประโยชน์ของตนและแบ่งอำนาจจากกลุ่มคนมาเป็นกฎเกณฑ์ที่บังคับได้โดยทั่วไปและเสมอภาคแทน^๒

เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๕ ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยคณะราษฎรและมีความพยายามที่จะพัฒนาหลักประชาธิปไตยมาโดยตลอดแต่ยังไม่สมบูรณ์ในเรื่องการส่งเสริมวัฒนธรรมประชาธิปไตย, สิทธิหน้าที่พลเมือง, การมีส่วนร่วมและรับรู้ของประชาชนจึงทำให้ประชาธิปไตยของประเทศไทยยังไม่มีเสถียรภาพเท่าที่ควรเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาประชากรส่วนใหญ่ยังขาดการมีส่วนร่วมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง^๓

การนำหลักการประชาธิปไตย มาใช้ในการจัดการบริหารประเทศภายใต้การบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) ทำให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาจนมาถึงปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะเป็นความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การทหาร โดยยึดหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน, หลักเสียงข้างมากหลักความเสมอภาค, หลักสิทธิและหน้าที่, หลักกฎหมาย, หลักการมีส่วนร่วม, หลักความโปร่งใส, การตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน, รวมทั้งการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบทั้งภาครัฐและเอกชน

ในปัจจุบันนี้ ปัญหาที่กระทบต่อสังคม, เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศที่สำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งคือการค้ามนุษย์ (Human Trafficking) ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights ๑๙๔๘: UDHR) เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๘ เพื่อใช้เป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และสีผิว ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมรับรองปฏิญญาฉบับนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ ทำให้ประเทศไทยได้นำ หลักการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนดังกล่าวไปบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยได้ บัญญัติไว้ในมาตรา ๔ ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง” ตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ รัฐบาลได้กำหนดให้วันที่ ๕ มิถุนายน ของทุกปี เป็น ‘วันต่อต้านการค้ามนุษย์’ เพื่อให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการค้ามนุษย์ ว่าเป็นอาชญากรรมที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง

^๑ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

^๒ ประชาธิปไตย การปกครองแบบหนึ่ง <https://th.m.wikipedia.org> ค้นคืนเมื่อ ๒๓ ก.ย.๒๕๖๕

^๓ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. “การปฏิวัติสยาม” พ.ศ.๒๕๖๕ (๒๕๖๕) มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

จากรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์^๔ (Trafficking in Persons Report: TIP Report) ของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ปี ๒๐๒๑ ที่สำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลสถานการณ์การค้ามนุษย์ทั่วโลก ระบุว่า ในปี ๒๕๖๔ ประเทศไทยขยับ ลงจาก Tier ๒ มาอยู่ Tier ๒ Watch List : ประเทศที่ต้องจับตามองด้วยเหตุผลที่รัฐบาลไม่ได้แสดงความพยายามที่เพิ่มขึ้นและไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่ในการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ แต่มีความพยายามอย่างมีนัยสำคัญซึ่งสหรัฐอเมริกาอาจพิจารณาระงับการให้ความช่วยเหลือ ที่มีให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมและการค้าได้

การศึกษา^๕ นี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอแนวคิดในการใช้หลักประชาธิปไตยในการบริหารจัดการ การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยใช้แนวทางประชาธิปไตยในการขับเคลื่อนควบคุม, กำกับดูแล, หน่วยปฏิบัติการในพื้นที่, หน่วยสนับสนุนเฉพาะทางและเชี่ยวชาญด้านกฎหมายเพื่อให้เป็นแนวทางการประสานงาน, ปรับปรุงและพัฒนา, การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์และนำเสนอแนวทางการแก้ไขของสำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อไป.

ความหมายของหลักประชาธิปไตย

หลักประชาธิปไตย(Democracy)ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีกโบราณ คือ demos คือ people (ประชาชน) และ kratia คือ To Rule (การปกครอง) หมายถึง การปกครองโดยประชาชน^๔ ประชาธิปไตย ตาม พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒ให้ความหมายว่า ประชา คือประชาชน หรือ หมู่คน (ส. ประชา; ป.ปชา) อธิปไตย คือมาจากภาษาสันสกฤต อธิปเตย (อะ-ที-ปะ-เต-ยะ) อำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ สิ่งอื่นใดจะมีอำนาจยิ่งกว่าหรือขัดต่ออำนาจอธิปไตยไม่ได้ ประชาธิปไตย คือ มาจากภาษาสันสกฤต ประชา (อ่านว่า ประ-ชา) ระบอบที่มีประชาชนเป็นใหญ่ การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ของรัฐความเป็นใหญ่ของปวงชน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๓ ให้ความหมายว่า“แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่”^๖นอกจากนี้ประชาธิปไตย หมายถึงการปกครองตามระบอบการปกครองโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจซึ่งอำนาจของรัฐเป็นของประชาชน รวมถึงการให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่มีสิทธิเสรีภาพความเสมอภาค และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันดังนั้นระบอบประชาธิปไตย ในส่วนขององค์กรต่างๆของภาครัฐทั้งในประเทศและต่างประเทศล้วนแล้วแต่มีความเชื่อมโยงกับประชาชนทั้งสิ้นและปัจจุบันหลักประชาธิปไตยได้มีการพัฒนาและถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย

ทั้งนี้ลักษณะที่สำคัญของหลักประชาธิปไตย คือ ประชาชนจะต้องมี ความเสมอภาคทางการเมือง ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ความเสมอภาคทางกฎหมายซึ่งบุคคลจะต้องมีความเสมอภาคกันในทางกฎหมายโดยได้รับการคุ้มครองกฎหมายที่เท่าเทียมกัน และ ความเสมอภาคชายหญิงต้องมีความเท่าเทียมกัน ทั้งในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ โดยไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งและนำเอามา

^๔ สิริลักษณ์ วงศ์ประสิทธิ์, ดำรงค์และคณะ (๒๕๖๕) นโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม วารสาร ร้อยแก่นสาร (Journal of RoiKaensamAcademi) ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๕ ประจำเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๕

^๕ Demokratia, Henry George Liddell, Robert Scott, "A Greek-English Lexicon", at Perseus

^๖ ปรีดี พนมยงค์. “ประชาธิปไตย” เบื้องต้นสำหรับสามัญชน. สถาบันปรีดี พนมยงค์. สืบค้นเมื่อ ๒๒-๑๒-๒๕๕๒.

เป็นข้อกำหนดในทางปฏิบัติถึงความไม่เท่าเทียมกันไม่ได้ และไม่นำมาเป็นข้อกำหนดทาง เชื้อชาติ ศาสนา อายุ เพศ สภาพร่างกาย เป็นต้น

ต่อมาหลักประชาธิปไตยได้มีการพัฒนาเรื่อยมาและถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายไปยังนานาประเทศต่างๆทั่วโลก ในด้านหลักประชาธิปไตยเป็นหลักการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองโดยการดำเนินการต่าง ๆ ที่ต้องการการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของประชาชน ตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามการยึดมั่นในหลักการตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามแนวทางประชาธิปไตยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นบทบาทหนึ่งที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประชาชน และสังคม ถึงความแตกต่างและหลากหลายดังนั้นเราจึงควรทำการวิเคราะห์ความแตกต่างบนพื้นฐานของประชาธิปไตยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเท่าเทียมกันในสังคม^๗

อับราฮัม ลินคอล์น ประธานาธิบดีคนที่ ๑๖ ของสหรัฐอเมริกา ได้เคยกล่าวสุนทรพจน์ ความหมายของประชาธิปไตยใจความตอนหนึ่งว่า “รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน” ซึ่งผู้นำทางการเมืองเป็นตัวแทนของประชาชนและสามารถสนองเจตนารมณ์ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๘

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ปาฐกถา เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๐๐ ไว้ว่า หลักประชาธิปไตยคือหลักเสรีนิยม ที่มี เสรีภาพ และเป็นการปกครองโดยธรรม ถ้าเราจะปกครองประเทศกันโดยอาศัยหลักธรรมะจะเกิดสันติสุข และหากเรายึดหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยเราควรมี ๔ หลัก ดังนี้

๑.เมื่อพรรคใดได้เป็นรัฐบาล พรรคนั้นจะต้องคำนึงถึงหลักบริหารประเทศด้วยความยินยอมของประชาชนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ โดยไม่มีการใช้อำนาจของคนส่วนใหญ่ขู่บังคับเพื่อให้เกิดความยินยอม

๒.เมื่อถึงวาระหรือมีเหตุอันชอบธรรมจะต้อง 'พร้อม' ที่จะมอบอำนาจในการปกครองให้แก่ผู้อื่นด้วยความยินยอมของตนเอง

๓.การเปลี่ยนอำนาจจะต้องเป็นไปแบบสันติสงบเรียบร้อยปราศจากการใช้กำลัง

๔.มีความผ่อนปรน จะทำให้การปกครองราบรื่นเป็นไปได้ เสียงข้างมากต้องได้รับการยอมรับจากเสียงข้างน้อยและอยู่บนความยุติธรรมซึ่งทั้งหมดนี้จะทำให้บ้านเมืองเกิดความสงบสุขการยอมรับซึ่งกันและกัน^๙

ทั้งนี้หลักประชาธิปไตยมีความหมายที่หลากหลายโดยมีรายละเอียดที่ต่างกัันดังนี้

๑. ประชาธิปไตยโดยตรง (Direct democracy)คือ ประชาชนตัดสินใจทางการเมืองโดยตรง เสียงข้างมากชนะ

๒. ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative democracy) ประชาชนสามารถตัดสินใจทางการเมืองผ่านผู้แทนราษฎรในพื้นที่ของจังหวัดตนเอง

๓. ประชาธิปไตยแบบมีรัฐธรรมนูญ คือ ผู้แทนสามารถใช้อำนาจตัดสินใจอยู่ภายในขอบเขตจำกัดของรัฐธรรมนูญ

^๗ ธนพันธ์ ไส้ประกอบทรัพย์, วิชุดา สาธิตพร และสุนิสา ช่อแก้ว.(๒๕๕๙), กระบวนการประชาธิปไตยและการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม:บทเรียนทางสังคม:บทเรียนของความไม่เท่าเทียมและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและได้รับประโยชน์จากโครงการสวัสดิการสังคม และโครงการช่วยเหลือเกษตรกร: สำนักงานวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า: กรุงเทพฯ

^๘ McPherson, J.M. (๒๐๐๙). Abraham Lincoln. Oxford University Press.

^๙ สมบัติ ภาณุเจริญ.(๒๕๕๔ คือ คึกฤทธิ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ(๑๙๘๔).

๔. ประชาธิปไตยทางสังคมและเศรษฐกิจ คือ การกระจายความเท่าเทียมกันทางสังคมและเศรษฐกิจโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงรูปแบบที่เคร่งครัด

๕. ประชาธิปไตยแบบคอมมิวนิสต์ไม่เน้นการตัดสินใจของประชาชนแต่เน้นการตัดสินใจทางการเมืองโดยกำหนดนโยบายให้เกิดผลประโยชน์แก่ประชาชนเสียงข้างมากสูงสุด

ศาสตราจารย์ ดร.อมร รักษาสัตย์ ได้กล่าวว่าความหมายของประชาธิปไตยมีความหมายดังนี้

ประชาชนมีอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดซึ่งรัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชนโดยความยินยอมของประชาชน ทั้งนี้ประชาชนยังมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทั้งด้าน นโยบายสาธารณะทางการเมือง, การเลือกตั้งผู้แทนเพื่อทำหน้าที่ทางการเมือง, ประชาชนสามารถแสดงออกทางการเมืองได้โดยตรง และการตัดสินใจที่สำคัญต้องเป็นเสียงข้างมากแต่เราต้องคำนึงเสียงข้างน้อยด้วย และรัฐบาลต้องมีหน้าที่ในการส่งเสริม เสรีภาพ , ความเสมอภาค , ความมีโอกาสที่เท่าเทียม และประชาชนต้องมีอิสระทางความคิดการแสดงออกทั้งการพูด การสื่อสารทางอักษร ความคิดเห็นทางการเมืองและ การแสดงความคิดเห็นการร่วมชุมนุม โดยที่ทุกคนไม่มีใครมีอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่น ซึ่งรัฐบาลต้องมีการบังคับใช้กฎหมาย (Rule of Law) ที่เปิดเผยไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีรัฐธรรมนูญกฎหมายอื่นจะขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญไม่ได้^{๑๐}

หลักการของระบอบประชาธิปไตย

ปรัชญาของระบอบประชาธิปไตยทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชนซึ่งมีหลักการดังนี้

๑. หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (popular sovereignty) กำหนดตัวผู้ปกครองโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งรวมถึงอำนาจในการถอดถอนตัวผู้ปกครองซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะควบคุมกำกับและตรวจสอบผู้ปกครองการชุมนุมและเคลื่อนไหวทางการเมืองทั้งในการส่งเสริมสนับสนุนและคัดค้านนโยบายและการกระทำของผู้ปกครอง

๒. หลักการเสมอภาค (equality) ในระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักควบคู่กับเสรีภาพซึ่งประชาชนจะได้รับโอกาสที่เสมอภาคกันและทัดเทียมกันทั้งในทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม

๓. หลักกฎหมาย (rule of law) ในระบอบประชาธิปไตยต้องมีที่มาอันชอบธรรมคืออำนาจมาจากอธิปไตยของปวงชนใช้บังคับประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติและต้องให้ความคุ้มครองภายใต้กระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

๔. หลักเสรีภาพ (liberty) ได้แก่ การเลือกตั้ง ถอดถอนผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมือง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง ทั้งด้วยการพูด การเขียนการเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ

๕. หลักเสียงข้างมาก (majority rule) ในระบอบประชาธิปไตยเป็นการสะท้อนถึงความต้องการของคนส่วนใหญ่ แต่จะต้องให้ความเคารพ และคุ้มครองเสียงข้างน้อยด้วยเพราะฝ่ายเสียงข้างน้อยจะทำหน้าที่ และมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นการควบคุม กำกับ และตรวจสอบเจตนารมณ์ในการ

^{๑๐} ออมร รักษาสัตย์ , ศาสตราจารย์ ดร. , ประชาธิปไตย : อุดมการณ์ หลักการและแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ , สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , พิมพ์ครั้งที่ ๒ , ๒๕๕๓

ตัดสินใจของฝ่ายเสียงข้างมากว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริงหรือไม่ ถ้าเสียงข้างมากลงมติตัดสินใจขัดต่อประโยชน์ของประชาชนก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธมติการตัดสินใจของเสียงข้างมากนั้นได้

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

การค้ามนุษย์เริ่มต้นมาจากการค้าประเวณีและการค้าทาสที่เป็นคนผิวดำและชนพื้นเมืองในยุคกรีกโบราณและยุคโรมันช่วงศตวรรษที่ ๑๔ -๑๖ ก่อนคริสตกาล โดยผู้ที่ตกเป็นเหยื่อส่วนใหญ่ตกอยู่ในสถานะที่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ตกอยู่ในภาวะสงครามหรือไม่สามารถจะมีชีวิตอยู่ได้ตามปกติ ปัญหาการค้ามนุษย์ ส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชน ซึ่งประเทศต่าง ๆ ได้พยายามร่วมมือกันในการต่อต้านปัญหาการค้ามนุษย์ แต่เพราะไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับ ประเด็นว่าอะไรคือการค้ามนุษย์ การต่อต้านการค้ามนุษย์จึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

จนกระทั่ง ประเทศต่าง ๆ มีการรับรองมติองค์การสหประชาชาติที่ ๕๔/๒๕ ขึ้น เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ค.ศ. ๒๐๐๐ ให้มี อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร พิธีสารเพิ่มเติมอีก ๓ ฉบับขึ้น การต่อต้านการค้ามนุษย์จึงมีทิศทางไปในทางเดียวกันและการต่อต้านการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น ประเทศต่าง ๆ ได้อนุมัติการออกกฎหมายภายในประเทศของตนตามอนุสัญญาและพิธีสารดังกล่าวเพื่อต่อต้านปัญหาการค้ามนุษย์มากขึ้นในปัจจุบัน

คำว่า การค้ามนุษย์ ตามพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็กได้ให้ความหมายตามที่ระบุไว้ในข้อที่ ๓ ว่า “การค้ามนุษย์” หมายถึง “การจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัยหรือการรับไว้ซึ่งบุคคล ด้วยวิธีการขู่เข็ญหรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัวด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือด้วยการใช้สถานะความเสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยมิชอบ หรือมีการให้ หรือรับเงิน หรือผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจ ควบคุมบุคคลอื่น เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงประโยชน์

ในการแสวงประโยชน์อย่างน้อยที่สุดก็คือให้รวมถึงการ แสวงประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่นหรือการแสวงประโยชน์ ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้ แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้บังคับหรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย” อีกด้วย

จากคำนิยามดังกล่าว หมายความว่า การค้ามนุษย์มีองค์ประกอบ ๓ ประการคือ สิ่งที่ทำ (The Act) ได้แก่ การจัดหา การขนส่ง การข่มข้ายถ่ายเท การเก็บรักษา หรือการรับบุคคล วิธีการ (The Means) ได้แก่ การคุกคามหรือการใช้กำลังการบีบบังคับการลักพาตัวการฉ้อโกงการหลอกลวงการใช้ อำนาจในทางที่ผิดต่อ บุคคลเปราะบาง หรือการจ่ายเงินหรือผลประโยชน์ให้กับบุคคลที่ควบคุมเหยื่อ มีวัตถุประสงค์ (The purpose) คือ เพื่อจุดประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ ซึ่งรวมถึงการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของผู้อื่น การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ การบังคับใช้แรงงานการเป็นทาสหรือ การปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันและการกำจัด อวัยวะ เป็นต้น ภายหลังคำนิยามดังกล่าวกลายเป็นบรรทัดฐานในการกำหนดคำนิยามของการค้ามนุษย์ทั่วโลก

การค้ามนุษย์ในประเทศไทยนั้นเริ่มต้นจากการค้าทาสและการค้าประเวณีเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก โดยในประเทศไทยมีกฎหมายลักษณะทาส พ.ศ. ๒๑๙๐ ได้แบ่งทาสออกเป็น ๗ ประเภท คือ ทาสสินไถ่ ทาสในเรือนเบี้ย ทาสที่บิดามารดาทำให้ลูกของตน ทาสท่านให้ ทาสที่ได้มาโดยการช่วยเหลือให้ด้วย พันจากโทษปรับ ทาสที่ได้มาโดยการช่วยให้พ้นจากความอดอยาก และทาสชเลยส่วน การค้าประเวณีนั้นมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยมีพระไอยการลักษณะลักพา พ.ศ. ๑๙๐๑ พระไอยการลักษณะผัวเมีย พ.ศ. ๑๙๐๔ ระบุว่าหญิงที่ค้าประเวณีนั้นพัฒนามาจากการเป็นนางทาส ที่นายทาสบังคับให้นางทางค้าประเวณีกับบุคคลใดก็ได้

พัฒนาการการค้าทาสและการค้าประเวณีของนางทางได้ถูกยกเลิกไปในสมัยของรัชกาลที่ ๕ ในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ ๒ แต่ได้มีผู้หญิงต่างดาวชาวจีนเข้ามาค้าประเวณีมากขึ้น ในช่วงนั้นมีการขึ้นทะเบียน การควบคุมโรคและมีการยอมรับการค้าประเวณีกันมากขึ้น การค้ามนุษย์มีลักษณะที่เปลี่ยนไปสู่การบังคับค้าประเวณี การบังคับใช้แรงงานประมง การบังคับให้ขอทาน จนกลายเป็นปัญหาการค้ามนุษย์ที่เป็นวาระแห่งชาติใน พ.ศ. ๒๕๔๗ นาไปสู่การออกกฎหมายอื่น ๆ เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ในปัจจุบัน

ปัญหาการค้ามนุษย์กลายเป็นปัญหาที่กระทบต่อประเทศไทยและต่อสังคมโลก ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น เป็นประเด็นปัญหาที่ประเทศให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้มากขึ้น บ่อยครั้งที่มีการหยิบยกเอาปัญหาการค้ามนุษย์ไปผูกโยงการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศเพื่อกีดกันทางการค้า เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจหรือเพื่อลงโทษประเทศที่ไม่ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์^{๑๑}

ในสหรัฐอเมริกาได้มีการตรากฎหมายคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์ (Trafficking Victims Protection Act: TVPA) ค.ศ. ๒๐๐๐ ขึ้น เพื่อประเมินสถานการณ์และต่อต้านการค้ามนุษย์ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยในกฎหมาย TVPA นี้ มีกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาเป็นผู้รวบรวม ข้อมูล และจัดทำรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ (Trafficking in Persons Report) หรือ TIP Report เป็นประจำทุกปี ในรายงานประจำปีของกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง สำหรับการต่อต้านการค้ามนุษย์

นอกจากนี้ได้มีการจัดตั้งสำนักงานเพื่อการตรวจสอบและต่อสู้กับการค้ามนุษย์ (Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons) หรือที่เรียกกันว่า TIP Office โดยให้อยู่ภายใต้กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อตรวจสอบและป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ในสหรัฐอเมริกาและในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งการทำ TIP Report เสนอต่อรัฐสภาสหรัฐอเมริกาเป็นประจำทุกปีการต่อต้านการค้ามนุษย์ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ได้จัดระดับของประเทศต่าง ๆ ใน TIP Report ตามเกณฑ์ในกฎหมาย TVPA เป็น ๓ระดับชั้น

(๑) ระดับที่ ๑ (Tier ๑) คือ ประเทศที่ดำเนินการสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาทั้งด้านการป้องกันและบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์และการคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์

(๒) ระดับที่ ๒ (Tier ๒) คือ ประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาแต่มีความพยายามปรับปรุงแก้ไข

^{๑๑} เรืองฤทธิ์ ลือชา. “การต่อต้านการค้ามนุษย์” เอกสารการสนทนาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ ๑๒

(๓) ระดับที่ ๒ ซึ่งต้องจับตามองเป็นพิเศษ (Tier ๒ Watch List) คล้ายกับ Tier ๒ โดยมีจำนวนเหยื่อการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้น หรือไม่มีหลักฐานชัดเจนว่ารัฐบาลเพิ่มความพยายามดาเนินการต่อต้านการค้ามนุษย์

(๔) ระดับที่ ๓ (Tier ๓) คือ ระดับต่ำสุดหมายถึงประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและไม่มี ความพยายามแก้ไข ซึ่งสหรัฐอเมริกาอาจพิจารณาระงับการให้ความช่วยเหลือที่มีใช้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมและการค้าได้

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

๑. ทฤษฎีมาสโลว์ หรือ ลำดับขั้นความต้องการ (Maslow's Hierarchy of Needs)^{๑๒} ระบุว่ามนุษย์มีความต้องการทั้งหมด ๕ ขั้นด้วยกัน ความต้องการทั้ง ๕ ขั้น มีเรียงลำดับจากขั้นต่ำสุดไปหาสูงสุด มนุษย์จะมีความต้องการในขั้นต่ำสุดก่อน เมื่อได้รับการตอบสนองจนพอใจแล้วก็จะเกิดความต้องการขั้นสูงต่อไป ความต้องการของบุคคลจะเกิดขึ้น ๕ ขั้นเป็นลำดับ ดังนี้^{๑๓}

๑.๑ ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการลำดับต่ำสุดและเป็นพื้นฐานของชีวิต ได้แก่ ความต้องการเพื่อตอบสนองความหิว ความกระหาย ความต้องการเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เรียกว่าง่าย ๆ ก็คือ ปัจจัยสี่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่פקอาศัยรวมถึงสิ่งที่ทำให้การดำรงชีวิตสะดวกสบาย

๑.๒ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการที่จะเกิดขึ้นหลังจากที่ความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว ความต้องการขั้นนี้ถึงจะเกิดขึ้น ได้แก่ ความต้องการความปลอดภัยที่มีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ปราศจากความกลัว การสูญเสียและภัยอันตราย เช่น สภาพสิ่งแวดล้อมบ้านปลอดภัย การมีงานที่มั่นคง การมีเงินเก็บออม ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย รวมถึงความมั่นคงปลอดภัยส่วนบุคคล สุขภาพและความเป็นอยู่ ระบบรับประกัน-ช่วยเหลือในกรณีของอุบัติเหตุ/ความเจ็บป่วย

๑.๓ ความต้องการความรักและสังคม (Belonging and Love Needs) เมื่อมีความปลอดภัยในชีวิตและมั่นคงในการงานแล้ว คนเราจะต้องการความรัก ความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีความต้องการเป็นเจ้าของและมีเจ้าของความรักในรูปแบบต่างกัน เช่น ความรักระหว่าง คู่รัก พ่อ แม่ ลูก เพื่อน สามี ภรรยา ได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม

๑.๔ ความต้องการการได้รับการยกย่องนับถือในตนเอง (Esteem Needs) เมื่อมีความต้องการความรักและการยอมรับได้รับการตอบสนองแล้ว คนเราจะต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงขึ้น เติบโตขึ้น มีความภูมิใจและสร้างความนับถือตนเอง ขึ้นชมในความสำเร็จของงานที่ทำความรู้สึกมั่นใจในตนเองและมีเกียรติ ความต้องการเหล่านี้ เช่น ยศ ตำแหน่ง ระดับเงินเดือนที่สูง งานที่ทำภายใต้ได้รับการยกย่องจากผู้อื่น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงาน โอกาสแห่งความก้าวหน้าในงานอาชีพ

^{๑๒} เป็นทฤษฎีจิตวิทยาที่ อับราฮัม เอช. มาสโลว์ คิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๓ ในเอกสารชื่อ “A Theory of Human Motivation” Maslow”

^{๑๓} <https://thewisdom.co/content/author/Thanatos-su/> เมื่อ ๑ ก.ย.๒๕๖๕

๑.๕ ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตน (Self-actualization) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์และความต้องการนี้ยากต่อการบอกได้ว่าเป็นอะไร เราเพียงสามารถกล่าวได้ว่า ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเป็นความต้องการที่มนุษย์ต้องการจะเป็น ต้องการที่จะได้รับผลสำเร็จในเป้าหมายชีวิตของตนเอง และต้องการความสมบูรณ์ของชีวิตสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์คนในชั้นนี้อาจมองหาได้ยาก เพราะความต้องการสูงสุดของคนกลุ่มนี้ จะมาจากแรงบันดาลใจหรือ Passion ด้านจิตใจที่ต้องการมากกว่าด้านวัตถุที่จับต้องได้

ตามทฤษฎีแรงจูงใจ อาจกล่าวได้ดังต่อไปนี้

(๑) เหตุของการค้ำมนุษย์เป็นบุคคลที่มีแรงจูงใจในด้านต่าง ๆ เพื่อแสวงหาความต้องการของตน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องแรงจูงใจขั้นพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดในฐานะเป็นมนุษย์ทั่วไป คือ ความต้องการขั้นที่ ๑ เรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค การพักผ่อน การสืบเผ่าพันธุ์ และการอยู่รอดของชีวิต ซึ่งถือสิ่งจำเป็นอันดับแรกที่สำคัญที่สุดต่อการมีชีวิตรอดของมนุษย์ เมื่อมนุษย์ขาดสิ่งจำเป็นเหล่านี้จึงต้องดิ้นรนแสวงหาจนพาดตนเองตกไปเป็นเหยื่อของขบวนการค้ำมนุษย์

(๒) แรงจูงใจของอาชญากรที่กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ มีแรงจูงใจหลักคือเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ โดยมีการกระทำต่อเหยื่อคือการแสวงประโยชน์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ แรงจูงใจผู้กระทำซึ่งมักมีความพร้อมมากกว่าเหยื่อ จึงเป็นเรื่องความต้องการในระดับที่ ๒ เช่น เพื่อความมั่งคั่ง ความต้องการความปลอดภัยทางร่างกาย ความปลอดภัยของครอบครัว การมีสุขภาพที่ดี และทรัพย์สินมากมาย เป็นเรื่องของความต้องการในการสะสมความมั่งคั่งและขยายเครือข่ายออกไปเพื่อความปลอดภัยในเรื่องครอบครัวและความมั่งคั่งที่ตนมีอยู่นั่นเอง

๒.ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ (Structural – functional Theory)^{๑๔}

แนวความคิดในการพัฒนาทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ เป็นผลมาจากการนำเอาแนวความคิดทางด้านชีววิทยามาใช้ โดยอุปมาว่าโครงสร้างของสังคมเป็นเสมือนร่างกายที่ประกอบไปด้วยเซลล์ต่างๆ และมองว่าหน้าที่ของสังคมก็คือการทำหน้าที่ของอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย โดยแต่ละส่วนจะช่วยเหลือและเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อให้ระบบทั้งระบบมีชีวิตดำรงอยู่ได้ Robert K. Merton (ค.ศ. ๑๙๑๐ – ๒๐๐๓) ได้จำแนกหน้าที่ทางสังคมดังนี้คือ หน้าที่หลัก (Manifest) หน้าที่รอง (Latent) หน้าที่ที่ไม่พึงปรารถนา (Dysfunctional) หน้าที่ของบางโครงสร้างของสังคมอาจมีประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ แต่ขณะเดียวกันคนบางส่วนอาจได้รับประโยชน์เพียงน้อยนิดหรืออาจไม่ได้รับผลประโยชน์เลย ซึ่งรวมไปถึงอาจจะมีคนบางกลุ่มหรือบางส่วนของสังคมได้รับผลเสียจากการทำงานของโครงสร้างสังคมนั้นก็ได้

Emile Durkheim (ค.ศ. ๑๘๕๘ – ๑๙๑๗) มีแนวความคิดว่า หน้าที่ของสังคม คือ ส่วนที่สนับสนุนให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Alfred Reginald, Radcliffe – Brown (ค.ศ. ๑๘๘๑ – ๑๙๕๑) กับ Bronislaw Malinowski (ค.ศ. ๑๘๘๔ – ๑๙๔๒) ที่มองว่าหน้าที่ทางสังคมเป็นส่วนสนับสนุนให้โครงสร้างสังคมคงอยู่อย่างต่อเนื่อง เพราะสังคมมีกระบวนการทางสังคมที่ทำให้

^{๑๔} https://www.baanjomyut.com/library_๒/extension-๓/social_change/๐๓.html ค้นเมื่อ ๑๑ ก.ย. ๒๕๖๕

สังคมเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น บรรทัดฐาน ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี เป็นต้น

ตามทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ (Structural – functional Theory) นั้นอาจกล่าวได้ว่า

๑. ในแง่ของเหยื่อการค้ามนุษย์ บางวัฒนธรรม ประเพณี ของกลุ่มชนบางกลุ่มทางภาคเหนือของประเทศไทยหรือประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศ อาจเชื่อว่าการที่หัวหน้าครอบครัวได้ขายบุตรสาวของตนเองไปขายบริการทางเพศเพื่อทดแทนบุญคุณที่พ่อแม่ได้เลี้ยงดูมา หรือเอาเงินมาเลี้ยงดูจนเจ็ครอบครัวที่มีฐานะยากจนเป็นเรื่องที่ทำได้ ไม่ผิดต่อศีลธรรมเป็นความยินยอมของผู้ปกครองและเหยื่อจนเป็นเรื่องปกติธรรมดาโดยทั่วไปในสังคม

๒. ในเรื่องการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์นั้นไม่ใช่ความรับผิดชอบของหน่วยงานเดียวหรือองค์กรเดียวจะสามารถป้องกันปราบปรามได้ หากองค์กรใดในสังคมไม่ทำหน้าที่ เช่น สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันครอบครัว บ้าน วัด โรงเรียน ภาครัฐ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ฯลฯ และภาคเอกชน องค์กรอิสระต่างๆเพิกเฉย ไม่สนใจสอดส่องดูแล ไม่ประสานงานกันแบบบูรณาการเพื่อนำไปสู่การป้องกันปราบปรามอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลหน่วยงานราชการหรือภาคเอกชนบางหน่วยงาน ละเลยไม่เข้มงวดปล่อยให้มีการทุจริต คอร์รัปชัน จนกระทั่งบางคนหรือบางกลุ่มกลับเห็นว่าการค้ามนุษย์เป็นช่องโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับตนหรือกลุ่มของตนอย่างมหาศาลโดยที่ไม่ต้องสนใจต่อระเบียบสังคมหรือมาตรการขัดเกลาทางสังคมแต่อย่างใด

การดำเนินการป้องกันการค้ามนุษย์ในประเทศไทย^{๑๔}

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์มากโดยถือว่าเป็นเรื่องที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนและทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างร้ายแรง จึงได้ประกาศให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติและเห็นชอบแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาเป็นการเร่งด่วนตามนโยบายยุทธศาสตร์ และมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) กำหนดยุทธศาสตร์ ๕ ด้าน คือ ด้านการพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อน ด้านการดำเนินคดี ด้านการคุ้มครองช่วยเหลือ ด้านการป้องกัน และ ด้านการพัฒนาความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย โดยมีกลไกการบริหารนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และแหล่งที่มาของ งบประมาณ โดยแบ่งเป็น กลไกการบริหารระดับชาติ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑

โดยมีกลไกการดำเนินงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ประกอบด้วย คณะกรรมการระดับชาติ ๒ คณะ ได้แก่

(๑) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์(ปคม.) ซึ่งนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

^{๑๔} การค้ามนุษย์ <https://www.mfa.go.th/th/content/๕d๕bccc๑b๑๕๔๓๙๘๓๘๓๐๖๐๐๐๙๙๒> ค้นคืนเมื่อ ๒๐ ก.ย.๒๕๖๕

(๒) คณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ปกค.) ซึ่งรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และคณะอนุกรรมการต่าง ๆ เพื่อผลักดันนโยบายระดับชาติ

นอกจากนี้ ยังได้มีการกำหนดให้จัดตั้งกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยมีการใช้เงินทุนในสองส่วน ได้แก่ การช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และการดำเนินโครงการเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐและองค์กรเอกชนสามารถเสนอโครงการเพื่อขอใช้งบประมาณกองทุนฯ โดยเลขาธิการของกลไกระดับชาติ รวมทั้งการบริหารกองทุนฯ อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)

ในระดับจังหวัด มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ระดับจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยกรรมการจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และในระดับหน่วยงานหลายหน่วยงานได้จัดตั้งหน่วยงานย่อยที่มีภารกิจเฉพาะ โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปราบปราม เช่น กองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ภายใต้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ศูนย์ต่อต้านการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศภายใต้สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นต้น นอกจากนี้ รัฐบาลยังเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในกลไกทั้งในระดับชาติ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคประชาสังคมเป็นกรรมการในคณะกรรมการระดับชาติและระดับจังหวัด โดยมีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญในกระบวนการคัดแยกเหยื่ออีกด้วย

ในด้านการติดตามและประเมินผล มีกลไกการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ คือ ระยะ ๑ ปี ระยะ ๒ ปีครึ่ง (ครึ่งแผน) และระยะ ๕ ปี เมื่อสิ้นสุดระยะการดำเนินงานตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ฉบับที่ ๒ โดยคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (คณะกรรมการ ปกค.) ตามมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดให้รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำและกำกับการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและแผนประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ชุมชน และประชาสังคม การกำกับการดำเนินการตามแผนงานและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการตามโครงการรณรงค์และการให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป

โดยให้หน่วยงานของภาครัฐร่วมมือกันปฏิบัติอย่างจริงจัง มีการประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรเอกชนทั้งในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบโดยได้มอบหมายให้หน่วยงานภาครัฐร่วมมือกันในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ แบ่งความรับผิดชอบออกเป็น ๓ ด้าน โดยมี

(๑) **ด้านป้องกัน** มีกระทรวงแรงงานรับผิดชอบเป็นเจ้าภาพ

(๒) **ด้านดำเนินคดี** สำนักงานตำรวจแห่งชาติรับผิดชอบเป็นเจ้าภาพโดยมีหน่วยร่วมตั้งนี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม

(๓) **ด้านคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหาย**โดยมอบให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นเจ้าภาพ มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้เสียหายในด้านเงินเยียวยาช่วยเหลือผู้เสียหาย

ตามนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยได้มีการตรากฎหมายที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ขึ้น ดังนี้

๑. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ (The Anti-Trafficking in Persons Act ๒๐๐๘) ซึ่งกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (พ.ศ. ๒๕๕๔- ๒๕๕๙) ที่ให้ความสำคัญ ๕ ด้าน คือ การป้องกัน การดำเนินคดี การคุ้มครองช่วยเหลือ การพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อน และการพัฒนาและการบริหารข้อมูล โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติม

๒. พระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘

๓. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐

เนื่องจากการค้ามนุษย์มีความรุนแรงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยในรายงานการวิจัยเกี่ยวกับการติดตามการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติ : ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงกรณีศึกษา กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ ระบุว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ของประเทศไทย มีเนื้อหาการค้ามนุษย์ที่ครอบคลุมและหลากหลายมากที่สุด มีการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ใน ทุกรูปแบบ มีบทลงโทษรุนแรง และมีการให้การปกป้องผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทั้งในการแพ่งและทางอาญา โดยยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อีกหลายฉบับ^{๑๖}

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทย^{๑๗}

จากการที่ประเทศไทยได้ถูกกล่าวหาจากองค์กรเอกชนระหว่างประเทศว่าเป็นแหล่งแสวงหาประโยชน์ไม่ชอบจากการค้าหญิงและเด็ก โดยเห็นว่าประเทศไทยตกอยู่ใน ๓ สถานะ คือ สถานะที่หนึ่งเป็นประเทศต้นทางที่ส่งเด็กและผู้หญิงไปค้าทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาค สถานะที่สองเป็นประเทศทางผ่านที่รับเด็กและผู้หญิงจากประเทศอื่นทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาคเข้ามาและผ่านไปประเทศอื่น สถานะที่สามเป็นประเทศปลายทางคือนำเด็กและผู้หญิงจากที่ต่าง ๆ มาค้าบริการทางเพศประเทศไทย

^{๑๖}๑) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๔

๒) ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๕๙

๓) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๕๖

๔) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙

๕) พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ และ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๑

๖) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒

๗) พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๕๑

๘) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑

๙) พระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖

๑๐) พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานใน คดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๖

๑๑) พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘

๑๒) พระราชกำหนดการนำคนต่างด้าวมาทำงานกับนายจ้างในประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๙

๑๓) พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ.๒๕๕๙

^{๑๗}สถานทูตสหรัฐฯและสถานกงสุลในประเทศไทย:รายงานการค้ามนุษย์ประจำปี ๒๕๖๕ <https://th.usembassy.gov/th-our-relationship-th/official-reports-th/๒๐๒๒-trafficking-persons-report-thailand-th/ค้นคืนเมื่อ ๒๐ ก.ย.๒๕๖๕>

จึงหยิบยกปัญหาการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนและจริงจังมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบัน

สถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทย จากรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ (Trafficking in Persons Report : TIP Report) ของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ปี ๒๐๒๑ ที่สำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลสถานการณ์การค้ามนุษย์ทั่วโลก ระบุว่า ในปี ๒๕๖๔ ประเทศไทยขยับลงจาก Tier ๒ มาอยู่ Tier ๒ Watch List : ประเทศที่ต้องจับตามอง ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนอย่าง บรูไน กัมพูชา และเวียดนาม ด้วยเหตุผลที่รัฐบาลไม่ได้แสดงความพยายามที่เพิ่มขึ้นและไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่ในการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ แต่มีความพยายามอย่างมีนัยสำคัญในการดำเนินการดังกล่าว

ความพยายามเหล่านี้ประกอบไปด้วยการดำเนินการเพื่อปรับปรุงการประสานงานกับภาคประชาสังคมในการสืบสวนสอบสวนกรณีการค้ามนุษย์และการคุ้มครองผู้เสียหาย การจัดการฝึกอบรมและการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานโดยคำนึงถึงบาดแผลทางใจให้แก่พนักงานอัยการและผู้พิพากษา ตลอดจนการเริ่มกระบวนการสอบสวนเจ้าหน้าที่ ๙ รายที่ถูกกล่าวหาว่าสมรู้ร่วมคิดในอาชญากรรม การค้ามนุษย์

อย่างไรก็ตาม การที่รัฐบาลไม่ได้แสดงให้เห็นว่ามีความพยายามโดยรวมเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงการรายงานที่ผ่านมา แม้ว่าจะพิจารณาถึงผลกระทบจากการระบาดใหญ่ของ COVID-๑๙ ที่มีต่อศักยภาพในการปราบปรามการค้ามนุษย์ แล้วก็ตาม ทางกรมการเริ่มกระบวนการสืบสวนสอบสวนกรณีการค้ามนุษย์น้อยลง ดำเนินคดีกับผู้ต้องหาจำนวนน้อยลง และพิพากษาลงโทษนักค้ามนุษย์น้อยลงอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๒ รัฐบาลระบุผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ด้านแรงงานในจำนวนที่ต่ำเมื่อเทียบกับขอบเขตของปัญหา

เจ้าหน้าที่มักจะขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน และรัฐบาลขาดระเบียบปฏิบัติสำหรับพนักงานตรวจแรงงานในการส่งต่อกรณีต้องสงสัยไปยังเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายทางการไทยไม่เคยรายงานว่าได้ระบุผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ด้านแรงงานอันเป็นผลมาจากการตรวจสอบเรือประมงที่ทำเรือ การให้บริการต่าง ๆ แก่ผู้เสียหายโดยรัฐยังคงไม่เพียงพอและผู้เสียหายบางส่วนซึ่งพักอยู่ในสถานพักพิงของรัฐขาดเสรีภาพในการเดินทาง การทุจริตและการสมรู้ร่วมคิดของเจ้าหน้าที่รัฐยังคงขัดขวางความพยายามในการปราบปรามการค้ามนุษย์และรัฐบาลตัดสินเจ้าหน้าที่รัฐที่สมรู้ร่วมคิดในอาชญากรรมการค้ามนุษย์ว่ามีความผิด จำนวน ๕ รายในปี ๒๕๖๓ ด้วยเหตุนี้ของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้ลดระดับประเทศไทยให้อยู่ระดับ Tier ๒ Watch List

จากข้อเท็จจริง ตลอดเวลาที่ผ่านมารัฐบาลไทยและทุกภาคส่วนได้ให้ความสำคัญกับการต่อต้านการค้ามนุษย์อย่างจริงจัง เป็นวาระแห่งชาติเพื่อยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองดูแลและป้องกันไม่ให้ชาวไทย ชาวต่างชาติ รวมถึงแรงงานต่างด้าวในไทยตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพื่อปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ตามหลักสิทธิมนุษยชนและหลักมนุษยธรรม ร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อขจัดการค้ามนุษย์และการบังคับใช้แรงงานในทุกรูปแบบให้หมดสิ้นไป การดำเนินการที่สำคัญใน ๓ ด้าน ดังนี้^{๑๘}

^{๑๘} สิริลักษณ์ วงศ์ประสิทธิ์ และคณะ(๒๕๖๕)นโยบายการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏทิพย์สงคราม

๑) ด้านการดำเนินคดี

โดยการพิจารณาคดีกว่าร้อยละ ๙๐ เสร็จสิ้นภายในระยะเวลา ๑ ปี การลงโทษผู้กระทำผิดมีอัตราโทษที่สูงขึ้น โดยมีจำนวนผู้ได้รับโทษจำคุก ๕ ปี ขึ้นไปมากกว่าร้อยละ ๖๗ ของผู้กระทำผิดที่ได้รับโทษจำคุกทั้งหมด การดำเนินคดีมีประสิทธิภาพมากขึ้นและใช้ เวลานั้นน้อยลง

๒) ด้านการคุ้มครอง

ให้ผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง (Victim-centered Approach) และคำนึงถึงบาดแผลทางจิตใจ (Trauma-informed Care) โดยบูรณาการความร่วมมือกับภาคประชาสังคม ในการจัดบริการและคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายมีการขยายเวลาอนุญาตให้แรงงานต่างด้าว ๓ สัญชาติสามารถอยู่ในราชอาณาจักรแรงงานได้รับการคุ้มครอง ได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายและลดความเสี่ยงตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์และทำงานได้จนถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๕ จำนวน ๒๔๐,๕๗๒ คน

๓) ด้านการป้องกัน

เพื่อยกระดับมาตรฐานการดูแลแรงงาน เช่น การยกระดับมาตรฐานที่พักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวก ในเรือประมงและการอำนวยความสะดวก การออกหนังสือคนประจำเรือโดยการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องการสร้างความรู้ในกลุ่มเสี่ยงถูกแสวงหาประโยชน์เพื่อป้องกันการค้ามนุษย์ผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

ในความเห็นของผู้เขียนนั้น มองว่าการที่ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ทำตนเองเป็นผู้นำในด้านการป้องกันสิทธิมนุษยชน การป้องกันการค้ามนุษย์ ผลักดันนโยบายของตนเองโดยการนำเอาปัญหาการค้ามนุษย์ไปผูกติดการกับการค้า การลงทุน และการสนับสนุนทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เพื่อใช้เป็นมาตรการตอบโต้ทางการค้าและการลงทุน และการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในทางการเมืองและการนำ Tip Reports เป็นดรรชนี การชี้วัด การแทรกแซงภายในประเทศอื่นเป็นการเหมาะสมหรือไม่ โดย นายธานี แสงรัตน์ อธิบดีกรมสารนิเทศและโฆษกกระทรวงการต่างประเทศ ยืนยันตรงกันว่า การจัดทำรายงาน TIP Report เป็นการประเมินและจัดระดับประเทศต่าง ๆ จากมุมมองของสหรัฐฯ ซึ่งมีได้เป็นมาตรฐานระหว่างประเทศเนื่องจากรัฐบาลไทยให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการต่อต้านการค้ามนุษย์ และการแก้ไขปัญหา การค้ามนุษย์ของไทยมีพัฒนาการความคืบหน้าเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา แม้ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ การดำเนินงานต่อต้านการค้ามนุษย์ของไทยก็ มีพัฒนาการเชิงคุณภาพอย่างมีนัยสำคัญ

การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดทางอาญารักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชนและความมั่นคงของราชอาณาจักร โดยมีสถานีดำรวจครอบคลุมในพื้นที่ทั่วประเทศซึ่งมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวงที่เกิดหรือหรืออ้างว่าได้เกิดในอำนาจของตน

ส่วนกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ สังกัดกองบัญชาการสอบสวนกลาง เป็นหน่วยเฉพาะทางซึ่งมีอำนาจสอบสวนคดีค้ามนุษย์ทุกรูปแบบที่ราชอาณาจักร ซึ่งจะเป็นหน่วยสนับสนุนการดำเนินคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและต่อเนื่องเกี่ยวพันกันหลายพื้นที่

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เล็งเห็นความสำคัญของการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ จึงได้ตั้งเป็น ศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรีครอบครัว ป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ และภาคประมง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศพดส.ตร.) โดยมี รอง ผบ.ตร./ผอ.ศพดส.ตร. ควบคุม กำกับ และติดตามขับเคลื่อนคดีค้ามนุษย์โดยแบ่งเป็นพื้นที่ โดยมีโครงสร้างแบ่งเป็นฝ่ายอำนวยการ ทำหน้าที่รวบรวมสถิติข้อมูล และส่วนปฏิบัติการซึ่งเป็นชุดสนับสนุน ตำรวจภูธรภาค.๑-๙ กองบัญชาตำรวจนครบาล สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บช.สอท.) และกองบัญชาการสอบสวนกลาง กระจายอยู่ทุกจังหวัดของประเทศไทย และมีชุดปฏิบัติการส่วนกลางสนับสนุน

ชุดปฏิบัติการปราบปรามการล่องละเมิดทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ต สำนักงานตำรวจแห่งชาติ TICAC หัวหน้าชุดปฏิบัติการมี ผู้ช่วย ผบ.ตร. เป็นหัวหน้าทำหน้าที่รับผิดชอบการล่องละเมิดทางเพศต่อเด็กและสตรี

ชุดปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ และภาคประมงในประเทศไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ TATIP โดยมี ผบ.ช.ประจำสำนักงาน ผบ.ตร. /หัวหน้าชุดตำรวจภูธรภาค ๑-๙ กองบัญชาตำรวจนครบาล สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บช.สอท.) และ กองบัญชาการสอบสวนกลาง ทำหน้าที่สนับสนุนความเชี่ยวชาญในด้านกฎหมาย

จะเห็นได้ว่าหน่วยงานด้านหน้าที่รับแจ้งคดีค้ามนุษย์ได้แก่สถานีตำรวจทั่วประเทศ ในกรณีคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนหรือเกี่ยวพันกันหลายพื้นที่หรือพื้นที่ที่ปล่อยปลະละเลย จะมีหน่วยงานกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะทาง เข้าไปดำเนินการสนับสนุน ซึ่งกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ มีอำนาจดำเนินคดีที่วาระอาญาจักร **ใน ส่วน ศพดส.ตร.** มีชุดปฏิบัติการ เข้าไปสนับสนุนช่วยเหลือเพื่อแบ่งเบาภาระในพื้นที่ หากกรณีคดีที่มีอิทธิพล ผู้บังคับบัญชาจะลงไปควบคุม กำกับ ดูแล และสามารถโอนคดีตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ถึงแม้ท้องที่ได้รับคำร้องทุกชี้ไว้แล้ว ในช่วงปี ๒๕๖๓ สถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-๑๙ รัฐบาลได้ออกมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของโรค ทำให้มีคดีค้ามนุษย์ลดน้อยลงเพียง ๑๓๓ คดี และเปลี่ยนรูปแบบเป็นค้ามนุษย์แบบออนไลน์มากยิ่งขึ้น เป็นเหตุให้ประเทศไทยถูกลดระดับเป็น TIER ๒ WL ในปี ๒๕๖๓ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดทำการวิเคราะห์รูปแบบการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ พบว่ามีการเปลี่ยนรูปออนไลน์มากขึ้น จึงได้มีการเพิ่มศักยภาพเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติในการรวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัลมากยิ่งขึ้น โดยในปี ๒๕๖๔ มีการจับกุมจำนวน ๑๘๙ คดี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการค้าประเวณีเด็ก

ตารางที่ ๑ สถิติ ผลการจับกุมเปรียบเทียบ ๓ ปี ย้อนหลังปี พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๔

ปี	รวม	ประเภทของการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ							
		ค่าประเมิน	สื่อลามก	ผลประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น	เป็นทาส	ขอตาน	แรงงาน	แรงงานประมง	ชุดรีดอื่น
๒๕๖๒	๒๘๘	๑๕๘	๑๕	๑๒	๓๓	๙	๓๑	๔	๒๖
๒๕๖๓	๑๓๓	๙๖	๑๗	๖	๐	๒	๘ + (๒)	๒	๐
๒๕๖๔	๑๘๙	๑๓๖	๑๓	๗	๒	๒	๑๕ (๑)	๒	๑๑

ที่มา: ศพตส.ตร. เมื่อ ๒๙ ส.ค.๒๕๖๕

ตารางที่ ๒ สถิติผลการจับกุมเปรียบเทียบคดีค้ามนุษย์ ปี พ.ศ.๒๕๖๒-จนถึงปัจจุบัน

ประจำปี	ไตรมาสที่ ๒				ไตรมาสที่ ๓				ไตรมาสที่ ๔				ไตรมาสที่ ๑				
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	รวม	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวม	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม	รวม
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน
	คดี	คดี	คดี	คดี	คดี	คดี	คดี	คดี	คดี	คดี	คดี	คดี	คดี	คดี	คดี	คดี	คดี
ปี ๒๕๖๒	๘	๒๓	๑๐	๔๑	๒๒	๓๐	๓๐	๘๒	๔๒	๒๘	๑๔	๘๔	๑๘	๓๔	๒๗	๗๙	๒๘๘
ปี๒๕๖๓	๑๐	๑๔	๑๖	๔๐	๑๐	๑๘	๑๐	๓๘	๘	๑๕	๔	๒๗	๕	๑๖	๑	๒๒	๑๓๓
ปี๒๕๖๔	๕	๑๙	๑๐	๓๔	๙	๕	๑๓	๒๗	๘	๑๔	๑๓	๓๕	๓๙	๓๓	๑๖	๘๘	๑๘๙
ปี๒๕๖๕	๒๒	๗	๔๕	๗๔	๑๙	๓๒	๑๑	๖๒	๘	๑๖		๒๔					๑๖๒

ที่มา : ศพตส.ตร. เมื่อ ๒๙ ส.ค.๒๕๖๕

ในช่วงปี ตุลาคม ๒๕๖๔ ศพตส.ตร. ได้มีคำสั่งแต่งตั้ง ผอ.ศพตส.ตร. ขึ้นใหม่ทำให้มีการขับเคลื่อนนโยบายการค้ามนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งดูได้จากไตรมาสที่ ๑ เปรียบเทียบในปี ๒๕๖๓ และ ๒๕๖๔ ยอดการจับกุมเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน ในปี ๒๕๖๓ ซึ่งอยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค Covid-๑๙ ทำให้ยอดการจับกุมลดลงโดยในเดือนตุลาคมจับกุม ๕ คดี เดือนพฤศจิกายนจับกุม ๑๖ คดี เดือนธันวาคมจับกุม ๑ คดี การแพร่ระบาดของโรคเป็นเหตุให้การจ้างแรงงานลดลง การอพยพย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวลดน้อยลง เนื่องจากการควบคุมโรคระบาด

แต่อย่างไรก็ดีเมื่อสถานการณ์การระบาดของโรคลดน้อยลง สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เร่งดำเนินคดีอย่างเต็มที่ การจับกุมกลับเพิ่มมากขึ้นโดย ในส่วนของผู้บังคับบัญชา มีการประสานงานภาคีเครือข่ายทั้งภายในและต่างประเทศ ช่วยเหลือผู้เสียหายถูกหลอกไปทำงานที่ประเทศกัมพูชาจำนวนหลายร้อยรายและการดำเนินการ กวดขัน จับกุมค้ามนุษย์ โดยมีการขับเคลื่อนนโยบายให้เป็นไปตามแผน ควบคุม กำกับดูแลอย่างใกล้ชิด เป็นเหตุให้มีผลการปฏิบัติเพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ในปี ๒๖๖๔ เมื่อเปรียบเทียบในเดือนเดียวกันยอดเพิ่มขึ้นเป็น ๓๙ คดี ๓๓ คดี ๑๖ คดี ๘๘ คดี ตามลำดับและมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้น

การดำเนินคดีการค้ำมนุษย์

ในการดำเนินคดีในคดีการค้ำมนุษย์นั้นจะต้องมีการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วนอย่างบูรณาการในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินคดี ดังนี้

(๑) รับแจ้งเหตุ

หน่วยงานภาครัฐทุกภาคส่วนซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ก็เป็นหน่วยงานด้านหน้าในการรับแจ้งเหตุและส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการตรวจสอบซึ่งการรับแจ้งนี้ไม่เฉพาะหน่วยงานของรัฐ องค์กรภาคเอกชนซึ่งดำเนินงานด้านค้ำมนุษย์จะเป็นการส่งต่อข้อมูลในการสนับสนุนช่วยเหลือพร้อมตรวจการทำงานและตรวจสอบการทำงานของแต่ละฝ่าย

(๒) การคัดแยกผู้เสียหาย

การดำเนินงานในการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายของประเทศไทยที่ผ่านมา เริ่มต้นจากกระบวนการช่วยเหลือออกจากสถานที่ โดยหน่วยงานปฏิบัติการ หลังจากนั้นจะนำบุคคลที่ได้รับการช่วยเหลือเข้าสู่กระบวนการคัดแยก โดยมีทีมสหวิชาชีพเข้าร่วมการสัมภาษณ์เพื่อการคัดแยกเบื้องต้น โดยดำเนินการทันทีภายหลังมีปฏิบัติการให้การช่วยเหลือ ภายหลังการคัดแยกจะพบบุคคล ๓ กลุ่ม คือ ๑) ไม่เป็นผู้เสียหาย กลุ่มนี้จะดำเนินการโดยส่งตัวบุคคลดังกล่าวไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ๒) อาจจะเป็นผู้เสียหาย กลุ่มนี้จะดำเนินการคุ้มครองชั่วคราว เพื่อหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมก่อนพิจารณาว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือไม่ และ ๓) เป็นผู้เสียหาย กลุ่มนี้จะเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไปโดยมีทีมสหวิชาชีพซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ เจ้าหน้าที่กระทรวงการพัฒนาการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, เจ้าหน้าที่แรงงาน, เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยแต่ละหน่วยงานสามารถแสดงความเห็นต่าง สามารถทำบันทึกไว้ท้ายในแบบรายงานการคัดแยกผู้เสียหาย ในกรณีมีความเห็นไม่ตรงกัน

(๓) การดำเนินคดี

ในความผิดเกิดในราชอาณาจักรไทยโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือดีเอสไอจะมีความเห็นทางคดีสำนวนไปยังอัยการซึ่งอัยการสามารถมีความเห็นต่างทางคดี ส่วนความผิดนอกราชอาณาจักรเป็นอำนาจของอัยการสูงสุดจะมอบหมายให้พนักงานอัยการร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนตาม ป.วิอาญา มาตรา ๒๐

(๔) การคุ้มครองผู้เสียหาย

การประชุมค่าสินไหมทดแทนโดยมีการจัดทำบันทึกการประชุมจะมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงของผู้เสียหายซึ่งในบางกรณีผู้เสียหายไว้วางใจ ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีเพิ่มขึ้น โดยมีพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน กระทรวงการพัฒนาการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เข้าร่วมประชุมค่าสินไหมทดแทน

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ทุกขั้นตอนจะมีทุกภาคส่วนขององค์กรเข้ามาเกี่ยวข้อง มีการสนับสนุนและมีการถ่วงดุลอำนาจในการตรวจสอบกัน

การวิเคราะห์ SWOT การปราบปรามการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

การปราบปรามการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มิใช่เพียงแค่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเท่านั้น ภารกิจที่สำคัญต้องมีการป้องกัน โดยต้องมีตรวจสถานที่สุ่มเสี่ยงที่จะเกิดค้ามนุษย์ เช่น สถานประกอบการ โรงงาน สถานบันเทิง เรือประมง อื่นๆ โดยได้ดำเนินการทำงานร่วมกับกับ กระทรวงแรงงาน และกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานในการดำเนินการป้องกัน กวดขัน จับกุม

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ใช้หลักการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกขององค์กร เพื่อช่วยในการกำหนดจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และ ภัยคุกคาม (Threat) ที่มีผลต่อการดำเนินงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จุดแข็ง (Strength)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติดำเนินการออกแผนป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

๑. เป็นหน่วยงานที่มีกำลังพลมาก และมีหน่วยงานโดยเฉพาะสถานีตำรวจซึ่งมีที่ตั้งอยู่ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ

๒. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ทั้งทางบก ทางน้ำเป็นหน่วยที่สังกัดกัน ซึ่งประเทศไทยมีพื้นที่ติดกับประเทศพม่า ลาว กัมพูชา และประเทศมาเลเซีย

๓. การค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ

๔. สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เล็งเห็นความสำคัญของการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ จึงได้จัดตั้ง ศพต.ตร. โดยมี รอง ผบ.ตร. เป็นผู้ควบคุม กำกับ และทำการขับเคลื่อน

๕. มีการทำงานที่ใกล้ชิดกับประชาชน ชุมชน และท้องถิ่น ทำให้องค์การตำรวจได้รับความไว้วางใจและความคาดหวังจากประชาชน

๖. มีโอกาสพัฒนาบุคลากรในทุกพื้นที่

๗. มีการทำงานร่วมกันระหว่าง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พนักงานสอบสวน อัยการ และศาล

๘. มีการบริหารสั่งการ ในการปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างเป็นเอกภาพ ภายใต้ ศพต.ตร.

๙. เป็นงานที่ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญ สนับสนุน

๑๐. มีบุคลากรที่มี องค์ความรู้ที่เป็นมืออาชีพ

๑๑. มีการประสานงานภาคีเครือข่าย เป็นอย่างดี

จุดอ่อน (Weakness)

๑. ขาดงบประมาณสนับสนุนการทำงานอย่างเพียงพอ

๒. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่ได้รับความเชื่อมั่นกับประชาชน

๓. การหมุนเวียนบุคลากรภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติยังไม่คำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ของภารกิจหลักและความสามารถของบุคลากร การแต่งตั้งโยกย้าย มีผลต่อการสร้างบุคลากร การทำงานที่ต่อเนื่อง

๔. บทบัญญัติของกฎหมายเปิดช่องให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีโอกาสได้รับมอบหมายภารกิจที่สำคัญหลากหลายภาระหน้าที่อื่นในงานตำรวจ นอกงานตำรวจ

๕. คดีค้ามนุษย์เป็นคดีเฉพาะทาง บางพื้นที่พนักงานสอบสวนขาดความเชี่ยวชาญ จำนวนพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญมีน้อยกว่าปริมาณงานจริง

๖. เจ้าหน้าที่ตำรวจขาดอุปกรณ์และความรู้ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลในการรวบรวมพยานหลักฐานในการใช้เทคโนโลยี เนื่องจากปัจจุบันผู้กระทำผิดมีความรู้ในการใช้เทคโนโลยี สื่อสังคมโซเชียล ทำให้มีการหลอกลวงผ่านเฟซบุ๊ก หรือการหลอกลวงบนโลกออนไลน์มากยิ่งขึ้น มีการจัดทำแผนแต่ขาดการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ การควบคุมกำกับดูแล และประเมินผลยังขาดความสมบูรณ์และประสิทธิภาพที่ดี

๗. ระบบบริหารงานบุคคลยังไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงานให้บรรลุผล ขาดแผนพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

๘. ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงานบางหน่วย ยังไม่สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ไม่มีการวางแผนระยะยาวอย่างเป็นระบบ

โอกาส (Opportunity)

๑. สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้กับประชาชนในการปราบปรามการค้ำมนุษย์
๒. แสวงหาความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ภาคีเครือข่าย และความร่วมมือระหว่างประเทศ
๓. การพัฒนาบุคลากรในการเพิ่มศักยภาพของบุคคลกรครอบคลุมในทุกพื้นที่
๔. การสร้างความตระหนักรู้ ต่อการตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์แก่ภาคประชาชน แสวงหาความร่วมมือต่างๆ

ภัยคุกคาม (Threat)

๑. ภาระหน้าที่ล้นแหลมต่อการแสวงหาผลประโยชน์
๒. การเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมือง นโยบายของฝ่ายการเมือง มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยเฉพาะการบริหารงานบุคคลและงบประมาณ
๓. ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีเอกภาพเนื่องจากการแทรกแซงของฝ่ายการเมือง

หลักประชาธิปไตยกับการป้องกันปราบปรามการค้ำมนุษย์

ปรัชญาของระบอบประชาธิปไตยทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชนซึ่งมีหลักการสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันปราบปรามการค้ำมนุษย์ดังนี้

๑. หลักการเสมอภาค (Equality)

ในระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักควบคู่กับเสรีภาพซึ่งในด้านการปราบปรามการค้ำมนุษย์นั้นหน่วยงานภาครัฐ อันได้แก่กระทรวงแรงงาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้รับแบ่งมอบหน้าที่และมอบหมายภารกิจจากรัฐบาลอย่างเสมอภาคกันโดยให้เป็นหน่วยงานร่วมปฏิบัติและประสานงานกันอย่างบูรณาการและมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน

ในส่วนของ สตช.เองนั้น จึงได้ตั้งเป็นศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรีครอบครัว ป้องกันปราบปรามการค้ำมนุษย์ และภาคประมง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศพดส.ตร.) ควบคุม กำกับ และติดตามขับเคลื่อนคดี

ค้ำมนุษย์ทั่วประเทศ โดยมีโครงสร้างแบ่งเป็นฝ่ายอำนวยการ ทำหน้าที่รวบรวมสถิติข้อมูล และส่วนปฏิบัติการเข้าไปสนับสนุนช่วยเหลือเพื่อแบ่งเบาภาระในพื้นที่

ชุดปฏิบัติการปราบปรามการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ต สำนักงานตำรวจแห่งชาติ TICAC (Thailand Internet Crime Against Children) หัวหน้าชุดปฏิบัติการมี ผู้ช่วย ผบ.ตร. เป็นหัวหน้าทำหน้าที่รับผิดชอบการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กและสตรี

ชุดปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ และภาคประมงในประเทศไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ TATIP (Thailand Anti Trafficking In Persons) โดยมี ผบช.ประจำสำนักงาน ผบ.ตร. /หัวหน้าชุดหน่วยปฏิบัติจะแบ่งเป็นพื้นที่ตามความรับผิดชอบ ตำรวจภูธรภาค ๑-๙ กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บช.สอท.)

กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ สังกัดกองบัญชาการสอบสวนกลาง เป็นหน่วยเฉพาะทางซึ่งมีอำนาจสอบสวนคดีค้ามนุษย์ทุกรูปแบบทั่วราชอาณาจักร ซึ่งจะเป็นหน่วยสนับสนุนการดำเนินคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและต่อเนื่องเกี่ยวพันกันหลายพื้นที่

จุดแรกที่เป็นจุดแตกหักด้านหน้า เป็นส่วนรับแจ้งเหตุเรื่องการค้ามนุษย์คือสถานีตำรวจทั่วประเทศตามกองบัญชาการต่างๆที่เป็นเจ้าของพื้นที่ แต่ในกรณีคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ผู้ต้องหามีอิทธิพลหรือเกี่ยวพันกันหลายพื้นที่และ/หรือเจ้าหน้าที่ปล่อยปละละเลยจะมีหน่วยงานกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะทาง เข้าไปดำเนินการสนับสนุนเพื่อเป็นการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของหน่วยที่รับผิดชอบในพื้นที่ให้ดำเนินการอย่างเข้มงวดไม่เลือกปฏิบัติ

จากที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น สตช.ได้บริหารจัดการแบ่งมอบหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ให้แก่หน่วยรองอย่างเสมอภาคและทัดเทียมกันอีกทั้งยังเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันตามหลักความเสมอภาคของประชาธิปไตย มีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้นโยบายของ สตช.และยังสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ (Structural – functional Theory) ที่ต้องประสานกันอย่างบูรณาการสมบูรณ์แบบ

๒.หลักกฎหมาย (Rule of law)

ในระบอบประชาธิปไตยต้องมีที่มาอันชอบธรรมคืออำนาจมาจากอธิปไตยของปวงชนใช้บังคับประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติและต้องให้ความคุ้มครองภายใต้กระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน (Due Process) เป็นกรณีที่บุคคลทุกคนในประเทศจะมีความเท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน ภายใต้กฎหมายเดียวกัน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีศถาบรรดาศักดิ์หรือเป็นนักการเมืองเป็นข้าราชการ เป็นนักธุรกิจหรือเป็นประชาชนบุคคลทั่วไปต้องไม่มีสิทธิพิเศษจากกฎหมาย หรือได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและจะละเมิดกฎหมายมิได้หากมีการกระทำความผิดในเรื่องเดียวกันเช่นการค้ามนุษย์ จะต้องถูกพิจารณาและถูกลงโทษภายใต้กฎหมายเดียวกันโดยมาตรฐานอย่างเดียวกันโดยส่วนใหญ่ขบวนการค้ามนุษย์มักจะเป็นองค์กรอาชญากรรมมีบุคคลที่เป็นข้าราชการ เช่น ทหาร ตำรวจหรือนักการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่จะต้องบังคับใช้กฎหมายโดยไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลหรืออำนาจมืดใด ๆ ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเด็ดขาด เคร่งครัด เข้มแข็ง หากกรณีคดีที่มีอิทธิพล ผู้บังคับบัญชาจะลงไป ควบคุม กำกับ ดูแล และสามารถโอนคดีตามคำสั่ง สำนักงานงานตำรวจแห่งชาติ ถึงแม้ท้องที่ได้รับคำร้องทุกข์ไว้แล้วก็ตาม

๓.หลักเสรีภาพ (Liberty) และหลักเสียงข้างมาก (Majority rule)

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ หมวด ๔ บัญญัติเกี่ยวกับการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ และหมวด ๓ บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ และเพื่อคุ้มครองป้องกันภัยแก่บุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการ กระทำคามผิดฐานค้ำมนุษย์ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่อาจจัดให้บุคคลดังกล่าวอยู่ในความคุ้มครองชั่วคราวได้เพื่อให้กรอบและความหมายคำว่า “ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์” เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเกณฑ์การพิจารณาในการวินิจฉัยสอดคล้องกัน เพื่อประโยชน์ในการคัดแยกผู้เสียหายและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดและทีมงานสหวิชาชีพ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานดังต่อไปนี้

๑. กระทรวงพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์
๒. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (พนักงานสอบสวน) กรมสอบสวนคดีพิเศษ
๓. กระทรวงแรงงาน

โดยเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงานต้องมีความรู้ทางด้านกฎหมาย ผ่านการฝึกอบรมการป้องกันปราบปรามการค้ำมนุษย์และปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ เบอร์รับแจ้ง ๑๓๐๐ ศูนย์รับแจ้งจะส่งเจ้าหน้าที่มาคัดแยกผู้เสียหายกรณีที่เข้าข่ายเป็นความผิดการค้ำมนุษย์

เมื่อพิจารณาหลักเสรีภาพ (liberty) และหลักเสียงข้างมาก (majority rule) แล้วจะเห็นทั้ง ๓ หน่วยงานนี้ เป็นอิสระไม่ขึ้นตรงต่อกัน มีความเสมอภาคกันทั้งอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย โดยแบ่งมอบหน้าที่ความรับผิดชอบไปตามแต่ละส่วนที่รัฐบาลมอบหมายให้ แต่ต้องมีความร่วมมือและประสานงานกันอย่างบูรณาการนอกจากนี้เจ้าหน้าที่ยังมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามข้อกำหนดภายใต้ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์อย่างเป็นอิสระไม่มีการแทรกแซง โดยใช้หลักเสียงข้างมากเป็นการตัดสินใจชี้ขาด แต่อย่างไรก็ตามต้องมีการคุ้มครองสิทธิของเสียงข้างน้อยหากไม่เห็นพ้องด้วยก็สามารถทำความเข้าใจแย้งไว้ได้

ประเด็นการคัดแยกผู้เสียหายเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่สุดเพราะต้องอาศัยความรู้ทางกฎหมายและประสบการณ์ความเชี่ยวชาญ ในการคัดแยกเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน กรณีที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านอาจต้องการล่ามใช้ในการสื่อสาร บางครั้งผู้เสียหายไม่กล้าให้ความร่วมมือในการคัดแยกหรือสอบสวนเพราะหวาดกลัวอิทธิพลต่อขบวนการค้ำมนุษย์เกรงว่าจะถูกทำร้ายในภายหลังหรือไม่เชื่อมั่นในการทำงานของเจ้าหน้าที่ หรือแม้แต่เป็นผู้เสียหายค้ำมนุษย์ก็จริงที่ได้รับการช่วยเหลือคุ้มครอง แต่อาจต้องถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยดำเนินคดีในข้อหาหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายอีกส่วนหนึ่งด้วย

บทสรุปการป้องกันปราบปรามการค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดตั้งศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรีครอบครัว ป้องกันปราบปรามการค้ำมนุษย์ และภาคประมง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศพตส.ตร.) ควบคุม กำกับ และติดตามขับเคลื่อนคดีค้ำมนุษย์โดยแบ่งเป็นพื้นที่ ตำรวจภูธรภาค.๑-๙ กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บช.สอท.) และกองบัญชาการสอบสวนกลางเป็นหน่วยสนับสนุนรับผิดชอบทั่วประเทศ โดยหน่วยรองเหล่านี้ไม่ได้ขึ้นตรงต่อกันแต่มีความเสมอภาคกันและมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น มีความเห็นทางคดีเป็นอิสระไม่มีการแทรกแซงและมีสถานะเป็นหน่วยร่วมปฏิบัติภาคีหรือช่วยภายในองค์กรเดียวกันเท่านั้น

สิ่งที่สำคัญคือการนำหลักประชาธิปไตยเข้ามาปรับใช้ในการบริหารงานโดยใช้หลักการเสมอภาค (Equality) หลักกฎหมาย (Rule of law) หลักเสรีภาพ (Liberty) และหลักเสียงข้างมาก (Majority rule) มาใช้ในการบริหารจัดการ ในขณะที่เดียวกันจะมีการถ่วงดุลอำนาจตรวจสอบซึ่งกันโดยการสร้างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วยกันตรวจสอบและเฝ้าระวังป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบเจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากนี้การคัดแยกผู้เสียหายต้องใช้หลักเสียงข้างมากในการระบุตัวผู้เสียหายเพื่อดำเนินคดีกับเครือข่ายหรือขบวนการผู้กระทำความผิดในการค้ำนุชย์อีกด้วย.

ปัจจัยของความสำเร็จด้านการปราบปรามการค้ำนุชย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติคือนโยบายของผู้บังคับบัญชาต้องเป็นรูปธรรมมีแผนปฏิบัติการในเชิงรุกรองรับอย่างชัดเจนในทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็น สตช.เองหรือหน่วยรองทุกระดับชั้น สามารถตรวจสอบ เร่งรัด กำกับดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการลงโทษเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปล่อยปละละเลยอย่างเฉียบขาดและจริงจังโดยใช้หลักการ Crime control Theory นอกจากนี้ยังต้องมีการสนับสนุนนโยบายในเรื่องของการอบรมให้ความรู้และจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทางเกี่ยวข้องกับการค้ำนุชย์ระดับกองบัญชาการเช่น กองบัญชาการปราบปรามการค้ำนุชย์ให้รับผิดชอบโดยตรง ต้องสนับสนุนด้านกำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์และงบประมาณ ควบลดความซับซ้อนของงาน และมีสิ่งจูงใจให้เจ้าหน้าที่มีขวัญและกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงานตามหน้าที่นอกจากนี้ยังคงต้องบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) อย่างเสมอภาคจริงจังและไม่เลือกปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการและเชิงนโยบายในการป้องกันปราบปรามการค้ำนุชย์

๑. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ต้องสร้างความตระหนักรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกระดับชั้นว่าการค้ำนุชย์มีความสำคัญและเป็น “วาระแห่งชาติ” โดยใช้มาตรการในเชิงรุกเป็นยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับการค้ำนุชย์ ให้เป็นไปตามแผนแผนป้องกันปราบปรามการค้ำนุชย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ปกม.ตร.๖๕) อย่างชัดเจน เกร็งครัดและตรวจสอบได้

๒. ควรจัดการฝึกอบรมให้ครอบคลุมกับผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ความสามารถตลอดเข้าใจในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับค้ำนุชย์

๓. การโยกย้ายปรับเปลี่ยนหมุนเวียนบุคลากรภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติยังไม่คำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ของภารกิจหลักในการค้ำนุชย์ที่เป็น “วาระแห่งชาติ” และในเรื่องความสามารถของบุคลากร มีผลกระทบต่อสร้างบุคลากรที่มีเชี่ยวชาญเฉพาะทางและสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง

๔. ควรสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่โดยกำหนดให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนในเรื่องของรางวัลหรือค่าตอบแทน นอกเหนือจากรายได้ประจำ เพื่อเป็นสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ควรสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ำนุชย์ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงาน เช่นการฝึกอบรม,ศึกษาดูงานยังต่างประเทศ ฯลฯ

๕. ควรสนับสนุนอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน

๖. ส่งเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรเองหรือภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ช่วยการเฝ้าระวังปัญหาการค้ำนุชย์แบบมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนเพื่อลดปัญหาการทำงานที่ล่าช้าขององค์กรภาครัฐ งบประมาณที่มีจำกัดและป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ

๗. การสนับสนุนนโยบาย มีการจัดตั้งกองบัญชาการปราบปรามการค้ำนุชย์ ที่เป็นหน่วยงานเฉพาะทาง มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดการและแก้ไขปัญหาการค้ำนุชย์ สนับสนุนการดำเนินงานที่เป็นระบบ

๘. การจัดทำระบบฐานข้อมูล ที่ทันสมัยให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงได้ง่าย แก้ไขปัญหาด้านกระบวนการพิจารณาคดี หรือการแจ้งข้อมูลเบาะแสได้สะดวก, รวดเร็ว

๙. ใช้หลักการ **Crime control Theory** ในการดำเนินคดี หรือดำเนินการการวินัยกับเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ามนุษย์อย่างเด็ดขาดและจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นการทุจริตคอร์รัปชั่น ปล่อยปละละเลย ให้มีการกระทำผิดในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ และ/หรือปล่อยให้หน่วยงานอื่นเข้าจับกุมจนมีการเสนอข่าวอย่างครึกโครมจากสื่อมวลชนโดยมีมูลเหตุจากผู้เสียหายถูกทำร้ายหรือทารุณกรรมจนอาจถึงขั้นเสียชีวิต เนื่องจากข้อค้นไม่แสวงหาผลประโยชน์ให้กับขบวนการค้ามนุษย์

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ณัชชาภัทร อมรกุล (๒๕๖๓) รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการ “การติดตามการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติ: ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง กรณีศึกษา กองบังคับการปราบปรามการค้ำมนุษย์” เสนอต่อสถาบันพระปกเกล้า: กรุงเทพฯ
- ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์, วิชุดา สาธิตพร และสุนิสา ช่อแก้ว.(๒๕๕๙), กระบวนการประชาธิปไตยและการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม: บทเรียนทางสังคม: บทเรียนของความไม่เท่าเทียมและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและได้รับประโยชน์จากโครงการสวัสดิการสังคมและโครงการช่วยเหลือเกษตรกร: สำนักงานวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า: กรุงเทพฯ.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์.(๒๕๓๕). การปฏิวัติสยาม พ.ศ.๒๔๗๕ มุขนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
- ปรีดี พนมยงค์. “ประชาธิปไตย” เบื้องต้นสำหรับสามัญชน. สถาบันปรีดี พนมยงค์. สืบค้นเมื่อ ๒๒-๑๒-๒๕๕๒.
- เรื่องฤทธิ์ ลือลา .“การต่อต้านการค้ำมนุษย์”เอกสารการสอนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ ๑๒ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อ.บางพูด จ.นนทบุรี
- สมบัติ ภาณุกาญจน์.(๒๕๕๔). คือ คีฤทธิ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ(๑๙๘๔).
- สุรพล ศรีวิทยา. (๒๕๕๗), รายงานการวิจัย เรื่อง การปฏิรูปประชาธิปไตยไทยภายใต้กรอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับธรรมาธิปไตย.
- สิริลักษณ์ วงศ์ประสิทธิ์,ดำรงค์ ทองศรี,สุกัลยา ประจิตร,และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์(๒๕๖๕) นโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ของประเทศไทยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์ สงคราม วารสาร ร้อยแก่นสาร (Journal of RoiKaensarnAcademi) ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๕ ประจำเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๕
- อมร รักษาสัตย์ , ศาสตราจารย์ ดร. , ประชาธิปไตย : อุดมการณ์ หลักการและแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ , สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , พิมพ์ครั้งที่ ๒ , ๒๕๔๓

English

- Demokratia, Henry George Liddell, Robert Scott, "A Greek-English Lexicon", at Perseus
McPherson, J.M. (๒๐๐๙). Abraham Lincoln. Oxford University Press.